

3. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. Полтава : Полтав. вісн., 1994. 190 с. (Твори ; т. 1)
4. Ващенко Г. Завдання національного виховання української молоді. [Твори]. К., 2003. [Т. 5] : Хвороби в галузі національної пам'яті. С. 170–176.
5. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / упоряд. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. К., 2003. С. 478–493.
6. Ващенко Г. Хвороби в галузі національної пам'яті. Григорій Ващенко. [Твори]. К., 2003. [Т. 5] : Хвороби в галузі національної пам'яті. С. 6–16.
7. Дем'яненко Н. 1917-й рік у житті й творчості Г. Ващенко. Духовно-моральна парадигма творчості Григорія Ващенко : матеріали пед. конгресу, присвяч. 130 роковинам від дня народж. проф. Григорія Ващенко, 22–23 квіт. 2008 р. Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2008. Ч. 2. С. 3–7.

Руслан БАСЕНКО

КОНЦЕПЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ІДЕЇ ЦІЛІСНОЇ ОСВІТИ ОСОБИСТОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ СВІТОГЛЯДНИХ СИСТЕМАХ РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ

Упродовж історичного поступу людства ідея цілісної освіти завжди займала особливе місце у вихованні. Її теоретико-концептуальні засади, будучи обгрунтовані античним освітнім ідеалом «*καλοκαγαθία*», були практично збагачені ренесансною парадигмою «*Pietas Litterata*» та остаточно сформувалися у постмодерній концепції «*Holistic Education*» [1, с. 178]. У нас час цілісна освіта набуває особливої актуальності, адже її мета і завдання спрямовані на формування сучасного інноваційного та всебічно розвинутого фахівця.

Попри те, що цілісна освіта, холізм та інтегрований зміст освіти сьогодні належать до інноваційного тезаурусу та добре корелюють із сучасною «науковою модою», теоретичне осмислення історичного шляху розвитку цілісної освіти та інтегрованого навчання, можна визначити як спорадичне, їхній аналіз потребує більшої уваги дослідників, педагогів-практиків і громадськості. Особливо відчувається необхідність історико-педагогічної та освітософської експлікації цілісної освіти та педагогіки цілісного світорозуміння. Мова йде про необхідність дослідження шляхів розвитку та збагачення гуманістичної ідеї цілісної освіти особистості в широкому європейському цивілізаційному контексті [3, с. 11]. Відомо, що її витоки сягають доби Античної цивілізації, творці якої запропонували ідеал калокагатії та визначили людину як міру всіх речей. У той же час, модерне осмислення ідеї цілісної освіти особистості вперше було здійснено європейцями у добу раннього Нового часу (кінець XV – середина XVII століття). В цей час у Європі відбулися серйозні соціокультурні зміни, драйверами яких стали модерні світські та релігійні культурно-філософські системи – Ренесанс та філософія раціоналізму, протестантська Реформація, католицьке Відродження, а на східнослов'янських землях – реформована православна традиція. Саме в межах відповідних світоглядних систем було не тільки вибудовано та теоретично обгрунтовано ідею цілісної освіти особистості, але й докладено максимум зусиль для її реалізацію серед широких верств ранньомодерного суспільства.

З-поміж багатьох зарубіжних вчених, які аналізували зміст цілісної освіти окремо виділимо таких дослідників як Е. Кларк (E. Clark), Р. Мартін (R. Martin), Дж. Міллер (J. Miller), Р. Міллер (R. Miller), Р. Нава (R. Nava), Д. Філіпс (D. Phillips), С. Флаке (C. Flake), С. Форбс (S. Forbes), А. Харіс (A. Harris) та інших.

Мета дослідження – представити концепцію вивчення розвитку ідеї цілісної освіти особистості в європейських світських та релігійних культурно-філософських системах раннього Нового часу, розглянути сутність та теоретико-методологічні засади історико-педагогічного аналізу.

Аналізуючи розвиток ідеї цілісної освіти особистості в європейських світоглядних системах раннього Нового часу, насамперед, слід звернути увагу на теоретичні основи такого дослідження. До них можемо віднести:

1) сучасні епістемологічні та науково-теоретичні підходи щодо формування історико-педагогічного знання (В. Андрущенко, С. Гончаренко, М. Гриньова, В. Кремень, Н. Ничкало, А. Сбруєва, С. Сисоєва, О. Сухомлинська та інші);

2) історико-педагогічні положення про закономірності розвитку української та європейської освіти (Л. Артемова, Л. Березівська, Л. Ваховський, Б. Год, Н. Гупан, М. Євтух, С. Золотухіна, Л. Кулікова, О. Лавріненко, І. Цебрій та інші);

3) сучасні концепції гуманізації освіти і розвитку духовно-морального виховання (І. Бех, Г. Васянович, О. Вишневський, І. Зязюн, В. Кремень, О. Савченко, О. Сухомлинська, В. Фазан та інші);

4) наукові узагальнення щодо закономірностей європейського культурно-освітнього процесу у ранній Новий час (Н. Девіс, Ж. Делюмо, Л. Маккаї, Р. Маккенні, та інші). У дослідженні також слід враховувати зміст гуманістично-педагогічних стратегій інноваційного розвитку освіти, що оприлюднені в галузевих державних документах сучасної України.

Важливо звернути увагу на те, що хронологічні межі такого визначаються ранньомодерною історією країн Європи кінця XV – середини XVII століть. *Нижня межа* – кінець XV століття – початок раннього Нового часу, розвиток педагогічної думки європейського Відродження. *Верхня межа* – середина XVII століття – завершення епохи раннього Нового часу, піднесення розвитку ідеї цілісної освіти особистості, її впровадження в освітню практику європейських країн.

Аналізуючи розвиток ідеї цілісної освіти особистості у різних (світських та релігійних) освітньо-філософських системах необхідно звернути увагу на такі аспекти:

1) представити та систематизувати джерелознавчі, історіографічні, теоретико-методологічні та поняттєво-категоріальні засади дослідження.

2) розкрити історико-соціокультурний контекст та проаналізувати епістемологічні засади розвитку ідеї цілісної освіти особистості в європейських світоглядних системах у ранній Новий час.

3) виявити місце ідеї цілісної освіти особистості в обґрунтуванні телеологічних (цільових) засад педагогічних вчень ранньомодерних світоглядно-філософських систем.

4) простежити розвиток ідеї цілісної освіти у становленні аксіологічних вимірів світських і релігійних педагогічних систем раннього Нового часу.

5) розглянути розвиток ідеї цілісної освіти в обґрунтуванні виховного ідеалу в світських і релігійних культурно-філософських системах ранньомодерної доби.

6) проаналізувати зміст трансформації ідеї цілісної освіти особистості в розробленні змістових засад її реалізації в європейському освітньому просторі ранньомодерної доби.

7) висвітлити зміст уявлень про методи, форми та засоби реалізації ідеї цілісної освіти особистості в світських та релігійних культурно-філософських системах.

8) розглянути погляди мислителів світських та релігійних світоглядних систем на організаційно-педагогічні та етико-естетичні засади реалізації ідеї цілісної освіти особистості.

9) відтворити шляхи практичної реалізації та легітимації ідеї цілісної освіти особистості в європейській освітньо-виховній практиці раннього Нового часу.

10) узагальнити соціокультурне та антропологічне значення розвитку ідеї цілісної освіти особистості у цивілізаційному поступі ранньомодерного європейського суспільства.

11) обґрунтувати концептуально-парадигмальні виміри розвитку ідеї цілісної освіти у європейських світоглядних системах раннього Нового часу, виокремити його етапи, тенденції, закономірності та суперечності.

12) окреслити перспективні напрями реінтерпретації ранньомодерної ідеї цілісної освіти особисті в досягнення пріоритетів інноваційного розвитку європейського освітнього простору.

Методологічну основу дослідження розвитку ідеї цілісної освіти у ранній Новий час становлять науково-теоретичні положення *історико-педагогічної компаративістики*, що забезпечать умови для порівняльно-зіставного аналізу розвитку ідеї цілісної освіти особистості в європейських світоглядних системах раннього Нового часу; *діалектичний спосіб пізнання та синергетична наукова парадигма*, що уможливають розгляд сутності та шляхів розвитку ідеї цілісної освіти, зорієнтують її науково-теоретичне дослідження у площині самоорганізації, багатофакторності та діалектичних суперечностей; *методологічна дифузія історико-педагогічного, проблемно-хронологічного, аксіологічного, антропологічного, соціокультурного, культурологічного та релігієзнавчого підходів*, що надасть змогу відтворити хронологію, логіку та особливості розвитку ідеї цілісної освіти в уявленнях про цільові, структурно-змістові, методичні та організаційно-педагогічні засади освіти та виховання, які були розроблені в межах тогочасних світських та релігійних культурно-філософських систем [4, с. 43].

Методологічним орієнтиром дослідження слугують *принципи*: пізнаваності, науковості, об'єктивності, історизму, системності, багатофакторності, конкретності, міждисциплінарності, джерелознавчої автопсії, історіографічного діалогу, конфесійної нейтральності, екуменізму та світоглядного плюралізму, що забезпечать можливість сформулювати методологічну позицію про реальність правильного відтворення педагогічного досвіду минулого, зорієнтують історико-педагогічний пошук на пріоритети конкретності, аргументованості та обґрунтованості наукових висновків, забезпечать проведення повного, глибокого та всебічного аналізу розвитку ідеї цілісної освіти особистості, уможливають її розгляд як об'єктивного, конкретно-історичного та закономірного явища, обумовлять залучення широкої джерельної бази, сприятимуть уникненню антагоністичності, ангажованості, морально-повчального та міфотворчо-спекулятивного стилю викладу матеріалу [2, с. 45].

Для системного аналізу розвитку ідеї цілісної освіти важливим є залучення емпіричних, загальнотеоретичних та спеціальних методів. Серед них: *емпіричні* (пошуково-бібліографічний, археографічний та інші) – використано для проведення збору та вивчення необхідних інформаційних джерел; *загальнотеоретичні* (опис, пояснення, аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, порівняння, систематизація, інтерпретація, класифікація) – залучено для організації процедури дослідницького мислення, теоретичного аналізу та узагальнень. Контекстна методика представлена низкою *спеціальних методів*, з-поміж яких слід назвати: методи історико-порівняльного аналізу, історико-педагогічної реконструкції, персоналізації (біографічний), історико-генетичний (хронологічний), структурно-логічний, структурно-функціональний, синхронний, діахронний, герменевтичний методи тощо.

Представлена концепція дослідження дозволить здійснити системний історико-порівняльний аналіз розвитку ідеї цілісної освіти особистості в світських та релігійних світоглядних системах раннього Нового часу. Насамперед систематизувати джерелознавчі, історіографічні, теоретико-методологічні та поняттєво-категоріальні засади дослідження; розкрити історико-соціокультурний контекст та проаналізувати епістемологічні засади розвитку ідеї цілісної освіти особистості в європейських

світоглядних системах у ранній Новий час; виявити місце ідеї цілісної освіти особистості в обґрунтуванні телеологічних (цільових) засад педагогічних вчень ранньомодерних світоглядно-філософських систем. Також, представлена концепція дослідження допоможе простежити розвиток ідеї цілісної освіти у становленні аксіологічних вимірів світських і релігійних педагогічних систем раннього Нового часу; розглянути розвиток ідеї цілісної освіти в обґрунтуванні виховного ідеалу в світських і релігійних культурно-філософських системах ранньомодерної доби; проаналізувати шляхи трансформації ідеї цілісної освіти особистості в розробленні змістових засад її реалізації в європейському освітньому просторі ранньомодерної доби; висвітлити зміст уявлень про методи, форми та засоби реалізації ідеї цілісної освіти особистості в світських та релігійних культурно-філософських системах; розглянути погляди мислителів світських та релігійних світоглядних систем на організаційно-педагогічні та етико-естетичні засади реалізації ідеї цілісної освіти особистості; відтворити шляхи практичної реалізації та легітимації ідеї цілісної освіти особистості в європейській освітньо-виховній практиці раннього Нового часу; узагальнити соціокультурне та антропологічне значення розвитку ідеї цілісної освіти особистості у цивілізаційному поступі ранньомодерного європейського суспільства; обґрунтувати концептуально-парадигмальні виміри розвитку ідеї цілісної освіти у європейських світоглядних системах раннього Нового часу, виокремити його етапи, тенденції, закономірності та суперечності; окреслити перспективні напрями реінтерпретації ранньомодерної ідеї цілісної освіти особисті в досягнення пріоритетів інноваційного розвитку європейського освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Sirous Mahmoudi, Ebrahim Jafari, Hasan Ali Nasrabadi, Mohmmad Javad Liaghatdar. Holistic Education: An Approach for 21 Century. *International Education Studies*. 2012. Vol. 5. No. 2. April. P. 178–186.
2. Holistic education: Principles, perspectives and practice / C. L. Flake, Ed. Brandon, VT : Holistic Education Press, 1993. 263 p.
3. Бех І. Цілісність особистості у виховному контексті. *Освіта*. 2008. С. 11.
4. Ваховський Л. Ц. Наратив у історико-педагогічному дослідженні: методологічний аналіз. *Шлях освіти*. 2007. № 1. С. 42–45.

Світлана КІКТО,
Лариса СЕМЕНОВСЬКА

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Соціально-економічний поступ нашої держави потребує теоретичного осмислення та інноваційного розвитку системи підготовки фахівців. Стратегічні документи ЮНЕСКО «Дослідження в освіті та перспективи майбутнього навчання: яка педагогіка потрібна для XXI століття» (2015), Ініціатива ЮНЕСКО «Майбутнє освіти» (2019), «Освіта у світі після COVID» (2020), а також Закони України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), «Про інноваційну діяльність» (2012), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2021 р.) та інші освітні документи висувають перед педагогами цільові орієнтири, що пов'язані із постійним удосконаленням професійної компетентності, розвитком особистісних якостей, які сприяють творчій самореалізації в освітній сфері.

Сучасний вимір навчальної взаємодії у вищій школі також детерміновано розробкою нових підходів до визначення базових компетентностей особистості. Результати досліджень міжнародної організації «The Partnership for 21st Century Skills» (P-21) дали можливість визначити компетентності поглибленого навчання, які було